

8. Pra. 4. num. 19.

IOHANNIS VVILHELMI
ENGELBRECHT

in Acad. Iulia Moraliu Prof. Ordinarii

COMMENTATIO

IVRIS GENTIVM

DE

MILITANTIUM

OFFICIO IN EXPE-

DITIONIBUS BEL-

LICIS

vulgo

in Feld: Zügen und Bataillen.

HELMSTADII

Typis Georg-VVolffgangi Hammii, Acad. Typogr.

Anno MDCCV.

P 4587

13

14

1705, 4

IOHANNIS VII HELMI
ENGELBRECHT
in Acad. Julis Moravianae Prof. Ordinarius
COMMENTATIO
IN RIS GEMINAM
DE
MILTANTUM
OFFICIO IN EXPE
DITIONIBUS BEL
LICIS

in Regio Silesiae und Bawariae

HELVETIAE

Typis Georgii Hoffmanni, Acad. Typog.
Anno MDCCLXXV

UNIVERSITÄT
SACHSEN-ANHALT
MAGDEBURG

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI

PRINCIPIS ET DOMINI

GEORGII LVDOVICI

DVCIS BRVNSVICENSIVM ET LVNE.

BVRGENSIVM

S. R. I. ELECTORIS

PRIMO STATVS MINISTRO

VIRO

ILLVSTRISSIMO ET

EXCELLENTISSIMO

DOMINO

FRANCISCO

ERNESTO

S. R. I. COMITI DE PLATEN.

VIRO
PER-ILLVSTRI ET EXCELLEN-
TISSIMO
DOMINO
FRIDERICO VVILHELMO
DE SCHLITZ

LIBERO BARONI DE GÖRTZ
EIVSDEM POTENTISSIMI ELECTORIS
MINISTRO STATVS
SVPREMO AVLAE MARESCHALLO
DOMANIALIVM RERVM AC BELlici
SENATVS PRAESIDI

VIRO
ILLVSTRI ET EXCELLENTISSIMO
DOMINO
IOHANNI DE HATTORF
EIVSDEM POTENTISSIMI ELECTORIS
CONSILIARIO BELLI INTIMO
PATRONIS ET MOECENATIBVS SVIS
MAGNIS

Commentationem hanc Juris Gentium
exiguam aeternae observantiae pignus
sacram esse cupit
auctor.

* * *

Vam Vestris **ILLVSTRISSIMI DOMINI** sistere audeo oculis Commentationem academicam, non una causa me movent, ut eandem illustribus nominibus vestris, quibus terra Brunsvico-Luneburgica jure meritoque assurgunt, inscribendam esse censuerim. Et hanc quidem communem causam nemo non agnoscit, quæ & sufficeret, nisi & accederent rationes propriae, quæ debitum quasi hoc atque tributum observantiae non suaderent tantum, sed & omnino exigerent. Ne quid ergo dissimulem, aut ingentium pudorem offendam, dicam aperte, cur **VOS VIROS SUMMOS** Mæcenates submisso animi cultu observem, ac venerer. Dudum est, **ILLVSTRISSIMAE COMES, DOMINE GRATIOSE**, ex quo affectum tuum erga Parentem meum **POTENTISSIMI ELECTORIS** Consiliarium aulicum non simplici vice comprobasti, quo eodem & perfrui se magis adhuc in dies devotissime Parens meus agnoscit, sibi que ex animo gratulatur, quod tanti Ministri benevolentiam semper colere potuerit, in cujus vultu & præstantissima in dote, quod in tam eminenti fortuna planè admirandum, ipsa comitas atque benignitas propriam sibi sedem ac

):(3 domi-

domicilium constituerunt. Hunc affectum singularem adeo non imminutum unquam, sed magis auctum, longiori temporum usu accedente, idem gratissima mente proficitur, optatque ex animo, ut eo quam diutissime sibi in posterum quoque perfrui liceat. Accedit & præter insignem illam, qua **ILLVSTRIS EXCELLENTIA TVA** me quoque semper dignata est, clientelam, magnus erga *Musas* mansuetiores illarumque cultores favor, & admirabilis quædam propensio, quæ me inflammavit, ut inter ardua de bello & pace ac de patriæ commodis consilia, ex illo hoc specimen offerendum non dubitaverim, quandoquidem ad ardua busta quoque & humiles myricas, id est literarum studia **TE** respicere & quæcumque ingeniorum monumenta hæud aspèrari confidam. **VOS** etiam qui patriæ dulcissimæ vestra ope & divinis consiliis assistitis **PERILLVSTRIS DOMINE BARO**, ut & **ILLVSTRIS DOMINE de HATTORF**, veniam audaciæ meæ dabitis, cum & **VOS** Patronos ac tutelares Deos commentationi meæ humillime expetam. Uterque Vestrum belli consilia inaudita quadam & admirabili providentia in Senatu bellico moderatur, **TU** quidem **PERILLVSTRIS DOMINE BARO** Præsidium summum, **TU** vero **ILLVSTRIS DOMINE de HATTORF** consilium & salutare suppeditando. Durius itaque hæud feretis si *Viris* de *saga* & militaribus rebus consultantibus *Juris gentium* dissertationem sacrare præsumam, quæ de militantium officio in expeditionibus bellicis inscribitur. Equidem quam ab illustribus dignitatibus vestris adduxi rationem facile me absolutoram ab audaciæ meæ intelligo, nisi iste animis

mis vestris adhuc resideret scrupulus, quid me hominem condi-
tione vitæ a militaribus negotiis alienissimum, & in Musarum
non Bollonæ castris militantem permoverit, ut viris in
saga viventibus officia sua definire, & rei ad forum
meum minime pertinentis arbitrium involare enitar. No-
lim autem hic præjudicare quidpiam militantium dignita-
ti, aut quæ ad statum meum non pertinent dissertatione
hac exhibere, sed ea tantum, quæ ex Jure Nat. & Gen-
tium officia resultant, & militibus ut Hominiibus con-
veniunt. Etenim cum per quinquennium fere moralium
Professionem in Julia obtinere jussus sim, id semper
pro virili mihi agendum putavi, ut præter Civilem Ju-
risprudentiam, quam & olim in patria causarum patro-
cinia gerendo, & porro in Academia semper excolui, su-
ra Naturæ & Gentium antecessorum meorum instituto se-
dulo profiterer. Evenit ergo ut Officia hominum in qua-
cunque conditione viventium expendens, ad illa, quæ
in militari munere occurrerent inter alia simul attende-
rem, & meditatione percepta calamo deinde committe-
rem, donec in Commentationis formam labor excre-
sceret. Quæ cum ita sint, VIRI PERILLUSTRES
& EXCELLENTISSIMI, VO sique adeo, quæ
mei sint officii, vel me tacente, facile intelligatis, veniam uti
spero mea impetrabit temeritas, quandoquidem nil mune-
ri mihi concrediti adversum sed conveniens potius in
exhibendis officiis militaribus me pertractasse deprehende-
tis. Suscipite exilem meditationem Academicam,
& permittite, ut eidem tanquam obscuriori sideri à luci-
dissimo vestrarum dignitatum splendore liceat non nihil
mutuari luminis, quo veluti alieno non proprio quod te-
nui-

nitas non permittit, radiare, aut jactare se minimum va-
leat. Valete, & diu adhuc aeterno POTENTISSIMI
ELECTORIS, PATRIÆ, ac LITTERA-
RVM bono communibus commodis prospicite. Id quod
humillimo mentis obsequio ex animo roget

ILLVSTRISS. EXCELLENT.
VESTRARVM

devotissimus cliens

JOHANNES VVILHELMUS
ENGELBRECHT.

§. I.

Magna semper extitit summorum Virorum & priscis & recentioribus temporibus contentio in practicâ omni philosophiâ exornandâ. Ubi per practicam seu activam philosophiam non qualemcunque intelligimus, verbis utor *Celeberrimi Domini Eisenharti in instit. jur. Nat. in proleg. §. 2. edit. secund. de morali in specie doctrinâ, quæ, ut Clarissimus Böclerus in commentario ad Hugonis Grotii de jure belli & pacis libros epistola ad lectorem queritur, undecim fere virtutum vocabulis, cum enumeratione discrepantium de sine sententiarum, & actionum causis rudi modo expressis absolvitur; sed ea, quæ in Academia Juliâ semper exculta, & à viris doctissimis quasi per manus tradita & ad nostram etatem propagata est.* Tantum itaque abest, ut ferendos esse credamus, si qui forte obscuris limitibus coarctare, & pro arbitrio suo definire infruniti admodum amplissima hæc studia, operosius quam par erat, annituntur: ut illis potius jure optimo ignoscendum viris ingenio & doctrina valentibus, qui philosophiam practicam adeo levis armaturæ aut jejuna-

A

nam plane, prout in dictatorum scilicet cerebro enata est, risu & cachinnis excipere solent. Explosæ igitur & exploduntur quotidie à cordatioribus fuitiles illæ & nihil significantes, natæque in trivio quæstiones, an puer sit idoneus auditor Ethices? an recte Ethica per artem, scientiam, aut scientiam de prudentia describatur? an intra fines librorum Nicomachicorum (quippe quibus à male erga hanc doctrinam animatis omnis Moralis scientia comprehendendi perperam creditur) solum subsistendum sit Moraliū Doctōribus, & quæ ejusdem farinae plures excogitantur ab imperitis ingeniosæ minutæ. Alia, alia est Academiæ nostræ facies, in qua doctrina Moralis non alia disciplina audit semper, auditque, quam quæ ad actiones & officia secundum Naturalis & perpetui juris placita attemperata referrur, adeoque Naturale jus tanquam partem sui nobilissimam complectitur. Ex his facile patefcet, quænam practicæ philosophiæ indoles sit, & quid eidem dignitatis accesserit, ex quo appellatione veteri, significatione nova, modo juris belli ac pacis, nunc jurisprudentiæ universalis, nunc juris Nat. & Gent. modo juris publici universalis nomine, nunc aliis, & nescio quibus ac grade quid sonantibus vocabulis insignitur. Notat sic satis egregiè istum nævum unam eandemque hanc disciplinam diversis denominationibus circumscribendi prælaudatus Dominus Eisenhart cit. l. § 1. initio. *Institutiones, inquit, Juris Naturæ à me composiæ sunt, cum agrè ferrem voculas nonnullorum juvenum, qui studiorum causa ad nos venerant, & desiderabant manu ductionem ad Juris Nat. scientiam, cujus docendæ gratia in aliis quibusdam Academiis Professo-*

fessores specioso titulo essent constituti. Pergit autem §. 3. idem Celeberrimus antea Moralium in hac Academia Professor: *Non enim mihi aliisq. persuadere debui, scientiam juris naturalis esse recens inventum, & nostro demum seculo suam debere originem; cum superba hæc opinio innumeris prisca ætatis testimoniis possit confutari.* Quicquid autem horum omnium sit, quocumque demum nomine hanc doctrinam exornare velint, res eodem recidit. Nec nos adeo intercedimus, an cuiquam practicam Philosophiam cognominaturo, vocabulum Philosophiæ civilis ac moralis, an juris naturæ & gentium, an juris publici universalis, aut jurisprudentiæ universalis nomen magis arrideat, modo integer ac illibatus ipsius doctrinæ spaciosus ambitus permaneat. Nobis saltem in præsentis placuit ex campo hoc amplissimo exercitationis Academicæ loco eligere nobile de militantium officiis in castris potissimum & expeditione bellica argumentum, prout in sequentibus plenius ostendetur.

§. II.

Si unquam bellorum flamma Germaniam nostram, quin & Europam universam depascere visa fuit, certe vel jam maxime hujus rei nobis documentum præbet, quando supremos terrarum rectores & liberales gentes pro communi causa cohortes lectissimas & arma totis viribus nunc instruere, nunc decertare invicem conspiciamus. Neque adeo alienum me exhibere argumentum videor, aut faciei temporum nostrorum repugnans, quando militari hoc & Martio, ut ita loquar, seculo, genio non nihil tribuam temporis, & exercitatione Academica militantium officia in castris

potissimum & expeditionibus bellicis exequar. Minimè autem hic constitutum mihi est operam & oleum perdere, ut in explicatione terminorum simplicium, officii videlicet, & vocabuli militantium hæream operosius, quandoquidem ista adamantes ex sententia *Grönwegii tract. de LL. abrogatis ad L. Gracchus 4. ff. ad L. Jul. de adulter.* cum vulpeculâ illâ Æsopicâ vas quidem lambunt sæpius, pultem vero qui intus est, non tangunt. Officium itaque hic nobis denotat actum, qui in specie militantibus pro ratione status sui incumbit. Per militantes autem intelligimus non militem solum gregarium, aut ex fece plebis oriundum, sed & militem Principem & supremum æque ac inferiorem belli-officialem.

§. III.

Neque vero etiam, quando officia militantium pertractamus, ipsum illud jus belli majestaticum, aut belli justiciam tam internam quam externam prolixius sumus indagaturi, ne sæpius actum agere videamur, illudque iterum exequi argumentum, quod summum orbis literati decus *Hugo Grotius* in nunquam morituro opere *de jure B. & P. lib. potissimum III.* exquisitissimo judicio ac doctrinâ, præ reliquis omnibus, quos impares in hoc labore post se reliquit, hortatu Nicolai Peirescii & suscepit & confecit. Neque ergo animus mihi est, vel jus quod externum Grotius vocat, aut gentium rigorem in res aut personam captivorum, vel æquitatem aut temperamentum hac exercitatione ostendere prolixius, sed ista potissimum ex Naturæ ac Gentium jure delineare officia, quibus
supre-

supremi bellorum duces inferioribus, & inferiores vicissim milites illis obstricti esse videntur, eo potissimum tempore, cum in conspectu hostium vel in castris aut expeditione cum hoste vel configunt, vel proxime eundem opperiantur.

§. IV.

Equidem, priusquam ad explicationem officiorum progrediamur, non inconueniens erit, nobilem quaestionem excutere: An aliquis Christianus salvâ conscientia miles esse possit? Nemo non videt hanc quaestionem resolvere sese in istam quæ præcedere debebat. An detur bellum aliquod justum, an detur bellum Naturali juri non repugnans? Plane autem non dubitaverim, dari bellum justum defensivum, dari etiam justam interdum causam, quare bella suscipiantur, quæ à vindicta remotiora sunt. Aliter autem omnino sentiendum erit, si de bellis disquiratur prout vulgo geruntur, aut geri solent. Audiamus magni Gentium Doctoris Hugonis Grotii hac de re querelam. *Videbam, ait, vel barbaris gentibus pudendam bellandi licentiam: levibus aut nullis de causis ad arma procurri, quibus semel sumtis, nullam jam divini, nullam humani juris reverentiam, planè quasi uno edicto ad omnia scelera emisso furore vid. in proleg. de J. B. & P. §. 28.* quæ quidem cum hoc modo se habeant, ita tamen etiam persuasus sum, in re tanti momenti & Principum ac supremorum dominorum ac imperantium negotiis moderate sentiendum esse. Nemo, licet Lynceo videatur oculatior, temere de bellis, aut causis bellorum, quæ ab iis geruntur, privatus curiosius judicare, aut illustrium controversiarum quæ

armis deciduntur, arbitrium proterve involare audeat. Præterquam enim quod prudentioribus hoc periculosum admodum videatur: ita & absurditatis notam vix effugient tales, qui res examinare cupiunt solis terrarum Dominis, & Sanctiori illorum consilio perspectas, & quarum foli populorum Rectores Summo Numini aliquando rationem sunt reddituri. Nobis qui folio illorum subiecti degimus, sola parendi gloria relicta est, adeoque modesto silentio Principum negotia veneremur, & ne quidem nisi maxima cum reverentia de ipsorum fastigio cogitemus.

§. V.

Interea, bella quod attinet, dissimulandum minime erit, dudum conqueri prudentiores, cum maxima injustitia tantam sanguinis effusionem conjunctam esse, prout *Erasmus Roterodamus peculiari Dissertatione de Bello minime bello* prolixius hoc argumentum exequitur, ubi tamen ex sententia Grotii Erasmus eo consilio huic dogmati accedit, quo *solemus* (verba sunt Grotii) *quæ in unam partem, exierunt, in alteram referre, ut in verum modum redeant, in Proleg. ad opus de I. B. & P. §. 29.* Jungatur Theologus summus nostræ Ecclesiæ cum Grotio faciens, summe Venerabilis B. Abbas Riddagf. Brandanus Dætrius: *Præf. ad jam dictam Erasm. diss. Quædam, inquit, fortassis demi debere jure quis censeat, dum luxuriante stylo nimis liberaliter bellum omne damnat. Non enim bellis omnino interdictum esse Christianis, & à Principibus quoque bellum geri salva conscientia posse certum est, nec quisquam recte sentientium Theologorum eâ de re dubitat. Immania illa, quæ bellum se-*

sequuntur jam olim exclamare coegerunt *D. Cyprianum* Carthaginensem Episcopum lib. 2. Ep. 2. gravissimis verbis: *Madet orbis mutuo sanguine, & homicidium cum admittunt singuli, crimen est: virtus vocatur, eum publice geritur. Impunitatem sceleribus acquirit non innocentiae ratio sed servitiae magnitudo.* Ita Theologus doctus in praefatione citato libello Erasmi praemissa, in qua plenius suam quoque sententiam exponit, salva tamen semper relicta communi circa bellandi excessum querela. Egregie hanc in rem *Förstnerus* in notis ad *Tacitum* p. 45. *Quemadmodum caloris vi non modo sicca, verum etiam quae in propinquo sunt, humida, absumuntur, ita bella, etiam quae iusta causa suscipiuntur, nefanda quaeque opera, caedes, supra, sacrilegia secum trahunt. Nemo Martem ita in potestate habet, ut nusquam exorbitet. Nulla Ducis prudentia, nulla industria, nulla severitas tanta unquam fuit, quae hoc potuerit efficere, ut quod natura noxium est, fieret innoxium. Ubi tantum armorum corporumque sub signis stabit, quis cruori legem dabit, unde & quantus fluat? Ad ista facinorosi qui sponte provolat, nullam illorum a iusto Deo potest sperare veniam. &c.* Verba profecto, quae a bellando unumquemque merito absterreere debebant; add. *Hug. Grot. de jure B. & P. lib. 3. cap. ult.* nequaquam tamen exinde infertur, bellum nunquam esse licitum, quicquid etiam locus de non effundendo sanguine, aliaque incongrue cumulentur, cum ibi solum effusio sanguinis dolosa & proëretica, quae ex vindicta privata proficiscitur, interdicatur. v. *Pièet dans la Morale Chretienne, Tom. 8. c. 16. du devoirs des ho-*

hommes de Guerre p. 207. Errant itaque oppido multum, qui simpliciter bellum Naturali juri adversum esse crepant, cum ipse Deus leges militares quondam populo dederit Israëlítico *Deut. 20. v. 10. 15.* Absonum autem foret statuere, omne bellum interdictum esse, cum Deus ne sic quidem populo suo permittere, nec militares leges condere, nec mandare bellum potuerit. Etenim quicquid in se ac Naturali lege inhonestum est, lex Divina nunquam permittit, multo minus mandat.

§. VI.

His suppositis, vel me tacente, quilibet facile intelligit, quid de conditione & statu hominis militiam sequentis judicari possit. Scilicet, cum justè interdum arma suscipiantur, nec militis quoque statum quis temere damnare poterit. Nec est, quod quisquam à corruptione hujus status ad ipsam prohibitionem ejusdem provocet, cum nihil exinde efficiatur, & propter abusum ordo universus non sit tollendus. Dicis autem, quomodo in ejusmodi genere vitæ quis divinæ gratiæ particeps esse, aut fieri possit, ubi impudicitia, ebrietas, furta, rapinæ, rixæ, contentiones, & reliqua vitia, quæ comitari solent homines, sedem quasi & constans receptaculum sibi fixere. At vero, sunt hæc vitia hominum, non status universi, & si forte, quod negandum non est, talia irreperint, per bonam tamen disciplinam, sicut & reliqui status per Dei gratiam emendantur. In omni hominum statu satis dominatur corruptio, & nullibi in his terris, nec inter ipsos qui se perfectissimos credunt, Angelum reperies. Instant porro: Difficillimum tamen esse in ejusmodi statu bonam agere vitam,

vitam, & Naturæ leges ac divinas implere, ubi tot peccatorum exempla, tot vitiorum occasiones sese offerant, & fieri aliter non posse, quin vel momentis singulis peccatis Te contamines. Equidem prout supra monui, minime diffiteor maxima vitia apud milites hodie in mores abiisse, & turpe censei militi non esse flagitiosum: corrigi tamen ista per meliorem disciplinam possunt, imprimis, si ipsi supremi officiales bono militibus exemplo præluceant, adeo, ut frustra vulgo objiciatur; in castris pietati locum esse non posse, vitæque militaris genium non alios admittere mores quam turpes & flagitiosos. *vid. Dn. Buddens Diss. de Off. Imp. circa Conscrib. Milit. §. 8.*

§. VII.

Esse autem difficilius in militia bene vivere quam in alio statu, suo modo veritate nititur, & forte haud negabitur: nihil tamen inde status militaris dignitati decedit, quin imo si de meritis actionum moralium statuendum est, notum apud Doctores Moralium: actionem bonam eo ampliorem laudem & gloriam consequi, quo major difficultas eandem perficiendi comitabatur. Difficilia pulchra sunt, & ex duris gloria emergit. Quid quod? Modo disciplina militaris recte excolatur milesque bonis initietur vivendi ac probitatis principiis, crediderim equidem cum illustri Domino Seckendorffio, facilius in hoc statu quam in aliis esse bonum civem & Christianum. Notatu dignissima sunt, quæ jam laudatus *illustri autor* in *Christenstaat 2. §. 5.* adducit, quæ quidem hoc loco exhibere tanquam maxime necessaria placet: Hieraus
B
erschei

erschetmet / daß der Grund des Christenthums / und
 Abscheu auf die wahre Glückseligkeit / das Haupt-
 Mittel sey / worauf die Besserung des Kriege-Stan-
 des beruhe / und also diejenigen ganz irren / welche
 meynen / daß die Gottesfurcht und Christliche Zucht
 hieran hinderlich sey, und ein Soldat / wie sie reden /
 sich nicht wie eine Nonne halten / oder ein Christlich
 Leben führen / sein Amt wol verrichten / mit Ehren
 sich dabey nehren / und gutes Gewissen behalten kön-
 ne : Vielmehr scheineth leichter bey dem Kriege die
 disciplin nicht allein in militarischen / oder Commando-
 Sachen / sondern auch in Vermeidunge der Laster zu
 bestreiten / weil man soviel Befehlhaber oder Officier
 hat / und die Knechte beyammen halten kan / auch
 ohne grosse Weitläufftigkeit und process zur Straffe
 schreitet / da hingegen in Städten und Dörffern der
 Aufseher allzuwenig sind / und die Leute hie und da
 ihrer Nabrung nach zerstreuet leben *z. Jung. illustr.*
Dominus de Wartenberg in libro qui paterna Instructio inscri-
bitur cap. 36. Welcher Gestalt meine Söhne dem Kriege
folgen sollen / ut & Cl. Neocastellensium Eccles. Mini-
ster, Dominus Osterwald in libro gallice scripto, de la sour-
ce de corruption qui regne aujourd'hui parmi les Chretiens,
l. 1. c. 9. p. 255. Legi hic etiam omnino meretur Do-
minus Joh. Georg. Simon in Dissertatione de justitia hom.
circa sua membra, judiciose quaestionem decidens, an
homo salva conscientia militare possit? dit. Dissert. c. 3. §. 3.
ubi videtur dissentire a Domino Brummemanno ad L. 3.
ff. ad L. Aquil. dicente, neminem plane posse salva con-
scientia vitam periculo exponere. Ita autem D. Simon;
Verum quia haec ratio generalis hic non applicari potest, in-
primis

primis ubi bellum est justum, in quo tam offensio, quam defensio est licita, per quas vitæ non in minimum deducitur periculum, sequitur omnino, quod homo se militiæ ejus, qui justam fovet causam, addicere possit. Ubi tamen & de militibus superioris Ordinis hoc monet, illos non aliter salva conscientia militare posse, nisi justitiam belli benè consideraverint, ejusque causam examinaverint. Quod quidem de illis admitto, quoad inferioris autem ordinis milites ita concludo, hos non teneri causas justitiæ excutere, si sui Principis militiæ se addicant, ac credant bellum hoc esse justum, cum ejusmodi hominibus sufficiens pro justitiâ belli argumentum esse possit, quod publica auctoritate geratur, uti hoc ostendit *Francisc. de Victoria Relect. de jure Belli n. 25. pag. 285.* Quid autem si miles dubius sit de justitiâ belli? Tum potius credere debet Principem suum optimam fovere causam, cum boni sit civis officium, optimè semper & quam sanctissime de Principe suo sentire. v. tamen *Grot. de J. B. & P. c. 26. §. 4.* ubi quær. an in tali casu Principi officia militiæ exigenti parendum?

§. IIX.

Stare itaque hæc nobis immoto talo sententiã videtur, bona aliquem conscientia sequi militiam, & dari posse bonum militem & simul bonum Christianum. Deum etiam Ter Optimum justæ armorum causæ benedicere vel recentiores victoriæ ad Danubium à Gallis reportatæ commonstrant, quantumvis eædem pretioso admodum Serenissimorum quorundam Principum sanguine fuerint redemptæ, cujus illa ad Schellenbergam parta victoria documentum nobis præbet, quæ Serenissimum Wolffenbüttelensis Domus

mus Principem AUGUSTUM FERDINANDUM, Heroem incomparabilem, in ætate florentissimâ maximo totius Germaniæ luctu abstulit. Interea tamen & hic & reliqui Principes, qui taliter occubere, in perpetuam gloriam vivere intelliguntur, & militibus animum addunt, ac fortitudinem quasi magis acuunt, cum ipsi animam pro sociis ponere non dubitent, à quorum incolunitate omnium subditorum spiritus ducitur.

§. IX.

Nunc ad ipsum institutum nostrum militantium videlicet officia transeundum nobis est, ubi eadem dispepsi video in illa quæ communia omnibus sunt, & æque imperantibus ac parentibus Nat. & Gentium jure præscripta, ac illa quæ specialia & hypothetica vocantur. Communia autem consistunt in fortitudine & animi magnitudine cum clementia tamen & mansuetudine attemperatâ. Equidem novi, sicuti alibi ita & in bello fortunam multum dominari, & bellorum omnium incertam esse aleam, dubium eventum: tantum vero abest, ut crediderim à timido, audaci, aut crudeli milite egregii quidpiam præstari posse, ut potius nescio quæ mala hominum generi ab hujus farinæ bellatoribus sint pertimescenda. Fortitudo itaque vera & heroë digna commendanda militibus est, quæ & difficilia magno animo aggreditur, nec in rebus desperatis & maximis periculis constantiam & perseverandi cupiditatem amittit. Egregiè Curtius: *Fortium virorum est magis mortem contemnere quam odisse vitam. Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non impigrè ire satis est.*

§. X.

Cum autem ad specialiora paulum officiorum genera nostrum institutum potissimum spectet, hypothetica nunc quidem paucis considerabimus, quorum potiorem partem illis absolvi video, quæ à supremis belli Ducibus primum populo quocum colliduntur bellis, illique vel certanti adhuc vel devicto præstanda sunt, deinde etiam suis militibus, quorum operâ in expeditione utuntur. Alteram autem partem officiorum à militibus item Ducibus suis exhibendam arbitror, cum respectus hic, ceu ex correlatorum natura patet, mutus sit, nec ipsa officia hæc amicè conspirantia ab invicem separari possint. Hic quidem quoad Belli Ducum officia erga populos quibuscum dimicant, amplissimus sese offerret campus multa illaque satis egregia notandi, quomodo itidem hac ex parte quam gravissimè peccetur: at vero cum & hic illustrem Grotium omne tulisse punctum animadvertam, quippe qui hanc gentium justitiam magna cum gloriâ excussit, in præsentiarum quidem velut in transitu pauca solum nobis attingenda sunt, reliquam meditationem officii Ducum & militum reciprocis impertituris in castris potissimum & expeditione militari.

§. XI.

Maximam sane & rationis reddendæ plenissimam provinciam sustinent Belli Ductores à superioribus constituti, qui hodie sub vocabulo si terra militatur Generales, si mari Admiralii veniunt. Ac de Generalibus quidem & summis Belli Ducibus notandum in Imperio nostro soli Imperatori non esse facultatem declarandi aliquem Generalem belli Ducem; sed illud

ipsum quoque fieri & fieri debere communi ordinum suffragio. Ita Albertus Comes Palatinus Rheni, & utriusque Bavariæ Dux anno 1500. Imperatoris, Electorum ac Ducum consensu generalis ac summus belli Dux creatus est. *R. A. des Reichstages zu Augspurg anno 1500. tit. 51.* So ist der Hochgebohrne Fürst Albrecht Pfalzgraff beym Rhein/und Herzog in Ober- und Nieder-Bayren / unser lieber Schwager / von dieser Versamlunge / zu einem gemeinen Hauptmann des heiligen Reichs erweslet. Et quamvis à nonnullis casus adducantur, ubi constitutio Ducis summi militaris ab ordinibus libera voluntate interdum Cæsari sub certis conditionibus fuerit concessa, cujus concessionis & exemplum allegat *B. Conringius de anno 1541. & 1552. v. & Recess. de anno 1557.* Respondet tamen idem cit. Conringius, id ordinum juri præjudicare minime posse. *Non enim, inquit, consequens videtur: quia tum ipsi hæc potestas ab ordinibus est relicta, hodie quoque sine speciali Principum concessione hoc jus ipsi competere. Contrarium potius fit verisimile, quia olim expresso consensu ordinum hæc potestas Imperatori concessa, idem adhuc fieri debere, vid. Conring. Ex. de negotiis conventuum Imp. §. 87.* Electi autem Duces probe secum ponderare debent, non unius sed multorum millium directionem ac salutem ab illis pendere. Præterea cogitent mandata principis maxima cum veneratione suscipienda, & executioni cum circumspectione tradenda esse. Quare siue educere ad prælium suos, siue obsidere urbem hostilem, siue fortalitium aut castellum defendere jubentur, probe meminerint mandati sui, ac secundum illud & suas actiones & militum moderentur.

Vid.

Vid. Dissert. Joh. Joachimi Schœpfferi JureConsulti Rostochiensium celeberrimi de officio præfecti castelli ad extrema obligati, der sich wehren soll bis auf den letzten Mann / oder bis auf den letzten Bluts-Tropffen.
 Egregiè hic vir CL. varios casus notat, quibus officia Ducis tam ante quam in obsidione, ut & traditionis tempore & ad extremam eversionem obligati applicantur & determinantur, quare ad illam omnino me remitto. Ac primo quidem, antequam incerti belli dubique eventus aleæ manum suam committat belli Dux, omnium prudentum suafu consultare tenetur de mitioribus remediis, ubi tentandum erit colloquium, (non autem ab ipso Duce, quod tanquam periculosum disuadetur à prudentioribus) arbitrium, amicabile composio &c. Id quod naturali judiciorum quoque ordini valde congruum videtur in decidendis controversis privatorum. Quare igitur idem in publicis controversiis non obtinere debeat, quandoquidem, si res ex eventu accidat, multa hominum millia belli Dux eatenus Reipubl. suæ sæpius lucrabitur. Monendum autem hic erit, talia colloquia durante bello interdum urgeri ab hoste, non alio fine, quam ut interea temporis vires suas magis augeat, & ad bellandum se eo melius instruat. In his itaque & similibus casibus cauta & prudenti circumspetione opus erit, ne hostium fraudibus & deceptioni exponatur.

§. XII.

Tentata compositione amicali, non obtenta autem ad fortiora remedia sopiendæ litis Duces progredi solent. Devenitur quippe ad bellum, ad pugna, ad præ-

prælia. Circa prælium observandum est Duci, ut ante omnia præcox consilium, si prælium sit committendum, vitet, nec rem tanti momenti temere periclitetur. In cuncta igitur hostium conamina diligenter ante inquirat, mores hostium, naturam, ingenium, numerum, locum, quæ ipsi quantum fieri potest, ac propria cognita esse debent. Quod Q. Fabium factitasse testis est Cato Major, qui cunctatione sua, & maturis consiliis id effecit, ut Annibal, qui tribus jam præliis Romanorum victor exstiterat, armis Romanorum hætenus invisus, desidiâ & luxurie se ipsum frangeret. *Cic. in Catone Maj.* ubi autem belli Imperator omnia hæc circumspecte ac diligenter curavit, si prælium committere è re esse videbitur, alacriter pergendum est. Hoc multis fortium heroum exemplis comprobari possêt, de quo *Hippolitus à Collibus in Principe suo cap. 20.* Equidem gentium jure externo multa permittuntur indirecte, quæ alias directe non licerent, & fatendum est, non ita ad vivum omnia refecari posse in tanta animorum excandescencia, in tanto militantium fervore ac æstu. Erit tamen & belli Ducum officium, quantum fieri potest omni cura providere, ne nimis sæviat ferri libido, & quantum fieri potest imbecillibus & innocentibus parcatur. Ita e. g. senes, foeminas, infantes promiscuè interficere, aut captivis insultare durissimum videtur, quales occisiones & violationes omni curâ avertendæ. *Grot. de J. B. & B. lib. 3. c. 11.* ubi temperamentum circa jus interficiendi in bello iusto exhibet. Egregium sane singularis clementiæ exemplum de Alexandro magno in captivam Syfigambim

bim & captivas Darii filias notat *Q. Curtius*, quando ita ait: *Virgines regias excellentis formæ tam sancte habuit, quam si eodem quo ipse Parente genitæ forent: Conjugem ejusdem, quam nulla ætatis suæ pulchritudine corporis vit, adeo ipse non violavit, ut summam adhibuerit curam, ne quis captivo corpori inluderet, v. cit. Curtius lib. 3. c. 12.* Huc etiam spectant rapinæ & spoliationes, exorbitantes nimium combustiones possessionum innocentis, crudelissima itidem captorum martyria, cum tamen hic quam maxime obtinere debeat vulgatum illud: Afflicto non esse addendam novam afflictionem. Ipsum vero tempus rapinæ communiter articulis militaribus solet esse sub gravissimæ pœnæ comminatione præscriptum, ita ut non quovis tempore præda militibus permittatur. Hinc in *Fürstl. Br. Lüneb. Krieges-Recht art. 48.* non nisi fugatis hostibus castra aut loca occupata prædæ subjiciuntur, ita enim eodem hoc jure cit. artic. dispositum invenimus: *So soll sich doch keiner der Estandarten und Fahnen anmassen/noch des Beute-machens und Plünderens gebrauchen / es sey dann gedachte Parthey gänglich geschlagen / und er habe von seinen vorgesezten Officirern permission erlanget. Wer dawider handelt / der mag ohne einiges Bedencken von seinen Officirern und Commandanten niedergemachet/oder/da solches nicht geschiehet/ uns auch kein Schade dadurch zugefüget wäre / für Recht gestellet/und nach Verbrechen gestraffet werden.* *jung. etiam §. 49. ejusd. Ordin. Milit.* Hic addendum, quoad acquisitionem prædæ hodie passim usurpari, ut in direptionibus oppidorum & prælii suum quisque

C

faciat

faciat quod cepit : in excursionibus vero capta communia fieri eorum qui in comitatu sunt , inter ipsos pro dignitatis ratione partienda. *Grot. de Jur. B. & Pac. lib. 3. c. 6. §. 24. n. 8. & Kulpis ibi in Colleg. Grotian. Vitararius in Instit. Jur. Nat. & Gent. lib. 3. c. 6. q. 13.*

§. XIII.

Quemadmodum autem supremis belli Ducibus durante conflictu regulæ humanitatis nunquam seponendæ, quia & permanente belli statu, licet arma interdum, prout tempore induciarum contingit, vacationem nanciscantur, fides, pacta & conventa cum hoste sanctissimè servanda : ita & omnino, si ab armis discessum est, victoriaque ab ipsorum parte steterit, provideant, ne eadem abutantur, aut in hostem superatum insolentes aut superbi sint, vel in dedititios, so sich auf Gnade und Ungnade ergeben haben / crudeles. Hoc loco incidit quæstio ? An non hostilia quævis in hostem omni omnino tempore, quam diu scilicet in tali statu manet, liceant ? quæ hunc in modum à nobis deciditur. De stricto ac Gentium jure externo nulum ea de re dubium videri, quandoquidem omne malum illudque atrocissimum ab hoste mihi pertimescendum. Quod autem jus internum & Nat. Jur. æquitatem attinet, semper humanitatis, ac communis etiam cum gentibus barbaris cognationis memores esse debemus, & perpetuo menti nostræ obversetur : hostem quidem esse & inimicum quocum configimus, esse tamen hominem, esse universalis hominum societatis membrum, esse concivem universi. Hoste igitur ad incitas redacto, mediisque nocendi pri-

privato, non sine crudelitatis nota ultra nocere aut affigere eundem ultimis malis pergimus, imprimis prout dictum, si supplex est, & vires nobis nocendi in posterum ipsi sint amputatae. Sapientes porro pacis causa bellum gerunt, & laborem spe otii sustentant. Si hoc obrineat victor, & injuriæ licentiam adimat hosti, cætera est, ut remittantur ex misericordia. In publico autem periculo, quæ modum excedit securitas, immisericordia est. *Grot. d. lib. 3. c. 15. §. 2.* Hæc itaque sit ratio vincendi, ut misericordiâ & liberalitate nos muniamus.

§. XIV.

Proximum est, ut & consideremus obligationem ac officiorum nexum inter belli Duces ac milites, qui ipsorum ductu in castris & expeditionibus sunt constituti. Non ultimum igitur officiû & in Duce laudandum venit, si præter religionem erga Deum virtutem quoque atque prudentiam suis probet, bonoque militibus exemplo præfulgeat. Dicit enim non potest, quanto perire animare possit hanc turbam bonus imperator, sicuti è contrario tanto conspectius crimen esse solet, quanto major qui peccat habetur. Quare nitidissimus vitæ Ludovici Bavari scriptor *Nicolaus Burgundus Hist. lib. 3.* ita de peccatis superiorum loquitur: *Quicquid delinquent fastigia, exemplo diffunditur, Et suis moribus multitudinem inquinant.* Unde quantumvis sententia hæc porticum redolere videatur, merito dixerim solum sapientem esse militem. Imprimis autem sapientia talis conspicua est in belli duce, qui præter religionem erga Deum solido fortitudinis & virtutis exemplo suis mi-

litibus se probat. Quid enim boni expectaveris à Duce omnibus vitiis contaminato, libidinoso, intemperante, ambitioso, avaro, crudeli, superbo, irreligioso? Sane similes habebimus milites, nec Dux bellicus sic satis libere à vitiis dehortari, aut cum fruge emendare poterit, cum ipse adhuc ab humanitatis statu quam longissime absit, adeoque merito tritum illud ad Ducem spectet: Qui alterum inculcat probri, cum ipsum se intueri oportet.

§. XV.

Quemadmodum itaque multum proficit ac prodest vitâ suâ ac exemplo belli Dux, ita & provideat, ut miles quoque officio suo debito modo defungatur. Et cum labor noster ad officia militantium in expeditione bellica potissimum spectet, ducens aut ducturus suos in prælium, religionem erga Deum præcipue commendet. Maximus sanè hic rei militaris nævus est, quando ita incuriosi sunt animarum, quæ ipsis commissæ sunt belli Duces, ut neque salutis terrenæ, neque æternæ cura tangantur. Hinc metuendum omnino est, ne plerique & animæ & vitæ iacturam faciant, dum in prælio pereunt. Prospiciant itaque eatenus animabus militum imperantes, eosque erudirent in pietate & Numinis cultu, siquidem prælium ingressi, nec per horam, nec per momentum vitæ sibi ulterioris spacium polliceri milites possint. Egressi alioqui in prælia, nullo animæ præsidio aut viatico muniti, miserrime procumbent tanquam diaboli victimæ, & sane hæc animas, quæ pereunt Ducum culpa, ab illorum aliquando manibus Deus Ter Optimus repofcet.

§. XVI.

Optime autem scopum suum ad domandam & in officio continendam turbam obtinebunt supremi militantes, si cum prudenti tamen lenitate & moderatone temperant disciplinam militarem. Laudatur disciplinæ tenacissimus Imperator Alexander Severus, qui, cum adversus Artaxerxem Persarum regem, qui Artabano Parthico regno exuto, & ad Persas potestate translata, Syriæ imminebat, expeditionem fusciperet, in eâ disciplinam militarem strenue exercuit, raptos milites castigans dicebat: Visne hoc in agro tuo fieri quod alteri facis? clamabatque sæpe, quòd à Christianis audierat: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Non modicâ autem pars disciplinæ militaris in mandatis accurate obsequendis consistit. Igitur cum apud *Cæsarem de bell. Gallic. 7. 52.* milites à pugnando desistere iussi, ardore certaminis & spe victoriæ longius progredierentur, merito ob *licentiam arrogantiamque* reprehensi sunt, *quod plus se quam Imperatorem, de victoria atque exitu rerum sentire existimassent.* Ex diverso laudem meritus est à Cæsare *lib. 3. de B. C. c. 5.* Sulla, quod suos hostes longius, quam præceptum erat, insequentes revocavit. *vid. Bœcler. de Relig. Mandati.* Anno 1588. celebris illius cladis, qua immanis Hispanorum classis ab Anglis multata est, causam aliquam in Sidonium classi præfectum nonnulli contulere, quasi nimia obedientiâ, ne mandatorum regis religionem violaret, occasionem opprimendæ in portu hostilis classis elabi è manibus passus esset. Sed excusabant præfectum plerique prudentes, qui regem tenacem esse eorum quæ

mandasset, meminerant: & exemplum *Johannis Austriaci*, qui quamvis victor & frater regis, tamen post illustrem illam victoriam navalem, haud parum accusatus fuerat, quod contra quam ei imperatum fuisset à rege, prælium commisisset, dubiamque fortunæ aleam tentasset; laudatis in eo consilio Manlianis Postumianisque exemplis. Memorat uberius *Famianus Strada dec. II. lib. 10.* Interea quod mandata attinet, & illa maxime, quæ interdum ad implorationem belli ducum à Supremis belligerantibus superveniunt non adeo rigidam in iis esse disciplinam militarem, nec esse debere multis vel recentioribus etiam maximorum belli Ducum exemplis comprobari possent, nisi unicum illud Summi Triumphatoris in fatali Turcarum apud Centā A. 1697. clade instar omnium sufficeret, ubi propter imminentem hostium numerum interclusus Princeps Serenissimus tum summus Generalis mandata invictissimi Cæsaris, nunc gloriosæ memoriæ, LEOPOLDI expectare non potuit. Sed ab exemplis hisce ad ipsam disciplinam militarem revertimur. Disciplina præcipuè respicit 1. Delectum, 2. Castra & hospitium militum, 3. Militum actiones, 4. Arma, 5. Annonam, 6. Vestem, 7. Delicta & pœnas &c. Quemadmodum circa jam enumerata bonus imperator disciplinam exerceat necesse est, (quæ singula ut in specie exponamus prolixius, commentationis ratio non permittit) ita quâ maxime inordinatum militem pœnis compeecat, præcipuè si ipso expeditionis aut prælii subeundi tempore, vel communia vel propria militis delicta committat. *Proprium autem militare delictum est, quod quis uti miles admittit, aliter faciendo, quam militaris requirit disciplina. L. 6. ff. de Re mi.*

milit. Communia delicta sunt, quæ & in paganos cadunt, ut homicidium, adulterium, furtum. Propria sunt: Seditio, proditio, desertio, contumacia, & alia contra fidem & officium admissa. Hæc autem delicta propria & ex legibus Romanis & nostris Ordinationibus militaribus, quam poenam mereantur, satis superque apparet. Ita in authores seditionis inprimis graviter animadversum fuit, hinc Modestinus *L. 3. §. 19. 20. ff. de Re milit.* *Qui seditionem atrocem militum concitaverit, capite punitur, si intra vociferationem, aut levem querelam seditio mota sit, tum gradu militiæ dejicitur.* Aliud etiam in tali seditione hac eadem lege §. 21. Jctus exhibet scilicet avocationem à militiâ. In desertores poena legibus Romanis pro circumstantiis varia, & iterata desertio capite puniri solet, si scilicet in urbe miles desertor non reperiatur, *jung. Fürstl. Braunschw. Lüneb. Krieges-Recht tit. 9. artic. 37. 38. 39. von Überläufern/Zeldflüchtigen und Ausreißern* / ubi in desertores poena suspendii constituta est. *Add. tit. anteced. artic. 36.* ibique modus puniendi, si integræ centuriæ aut legiones cum officialibus suis deseruerint. Transfugæ capite puniuntur: *l. 7. l. 5. §. 8. ff. de re militar.* datur autem illis venia si resipuerint, & insignibus factis demeruerint. De poena desertionis & emansionis sine commeatu v. *Käysers Maxim. 2. Artickels-Brieff art. 11.* Alia sunt delicta militum contra fidem & officia commissa, veluti segnitia crimen, vel contumacia, vel perfidia, qui stationis munus relinquit, miles qui in bello arma amisit, qui in acie prior fugam fecit spectantibus militibus, hic propter exemplum capite puniendus est *l. 14. §. 1. ff. de re milit.* Qui mandata Ducis non servavit, etiam si

etiam si res bene cesserit. *desertorē 3. §. 15. ff. cit. tit. ad quam leg. pluribus vid. Grot. de J. B. & P. lib. 3. c. 18.* Hæc autem delicta illorumq; poenæ in Ordinationibus militaribus plenius determinantur, quantumvis jam tum & Jura Gentium talibus delictis ante omnem legem civilem poenam dicitent, poenæ autem quantitatem non eodem modo determinent. Bene hic confiderent Duces bellorum, ne prout antea monui, nimis rigorosi poenarum executores sint sane in delictis minoribus. Optime monet *B. Brunnemannus ad L. 3. ff. de re milit.* Sæpe, inquit, peccatur in bellis, propter unam militis vocem panis, pecuniæ, abrepti ad supplicium. Scio exemplum Tribuni a damnato milite ad iudicium divinum citati, qui stato die cum transiret equo pontem ex navibus constructum, dissoluto ponte, misere periit in flumine. Nam & milites gregarii homines sunt à Christo redempti, quorum sanguinem innocentem vindicat Deus, si homines non vindicent. Hæc Brunnemannus Iustus doctus, prudens, ac pius. Nisi probe hæc observant belli duces, & eatenus disciplinam suam non attemperant, dum semper reputant hominibus sese imperare, non disciplina erit vocanda illorum coercitio, sed ferina potius, quin & diabolica crudelitas.

§. XVII.

Progredimur ad aliud officium belli ducum, quod ipsis erga milites in expeditionibus maxime constitutos cum cura observandum est, & in exactâ stipendiorum solutione consistit. Communis vulgo militum querela esse solet, laboris & operæ multum, parum autem præmiorum ipsis expectandum, quid quod? & denegari

negari stipendia debita, quæ tamen cum ipsius vitæ & interitus periculo moleste admodum mereantur. Dolendum est cogi militem durissimis modis ad subeundam militiam minis, plagis, & vulneribus, & optimum illum modum apud Romanos usitatissimum nostris moribus abiisse in desuetudinem, ita ut vix in tanta hominum quotidiana occisione videatur superesse remedium, quo huic conscriptioni violentæ succurrere possimus. Istud autem perquam durissimum, quando in ipso bellorum æstu & in mediis periculis degentibus denegantur necessaria vitæ præsidia, ut siti & fame plures sæpius quam ferro enecentur. Non hic in causam hujus mali inquiram, sed hodiernam potius collaudabo Principum Germaniæ providentiam, qui magis ac magis festo & fracto militi omnibus modis suppetias ferre, & stipendia exhibere lautissima satagunt. Arcanum hoc instillare videtur animis belli Ducum & Supermorum officialium Max. Reverendus Dominus Buddeus, quando de stipendiorum denegatione ita scribit: *Duplici omnino eoque gravissimo scelere se obstringunt, qui erga milites ita se gerunt. Primo enim justitiæ ipsi migrant leges, denegando, quæ ex pacti lege præstare militibus debebant. Deinde cum vehuti necessitatem quandam furandi militibus imponunt, ejusmodi delictorum in se quoque omnino derivant reatum atque pœnam. Taceo, quod contra prudentiam quoque peccent, eo quod, nisi accurate solvantur stipendia, disciplina militaris consistere nequeat: hac autem prostrigata, felix bellorum sperari potest nullo modo eventus.* in *Dissert. Politico-Juris Natur. de Offic. Imp. circa conscrib. militem §. 7.* Videntur huc
 D
 etiam

etiam spectare , quæ adducit *Illustris Dominus à Löhneis in der Hoff-Staats-und Regier-Kunst/ ibique l. 3. von Bestellunge des Kriegs = Raths/ cap. 43. & 44.* ubi nœvos supremorum officialium taxat, eosque à varii generis avaritia dehortatur. Quemadmodum autem Duces belli, ut stipendia solvantur, providere debent ; ita & milites jubentur contenti esse speciebus, quæ in unaquaque regione inveniuntur, *L. unic. C. de Salgam. hosp. præb. Nov. 130. c. 2.* At si militi non præstentur stipendia, vi extorquere, aut facto auferre, aut quicumquam à Provincialibus exigere, & luxuriose perdere non poterunt ; non enim militia, quæ ad tutandam provinciam parata est, ad injuriam subditotum abuti fas est. *vid. Novissima Cas. Maj. & Imp. Ordin. circa Equitatum. § 90. & seq. Kaysers Maxim. Article-Brieff 10. & 52.* De annona militari *vid. Claudius Cortereus de jur. milit. lib. 1. c. 30. & seqq. Tholosanus in Syntag. Jur. uni-vers. l. 19. c. 6.* Altius hæc & accuratius, si quis inquirere desideret, *Puteani* adeat doctissimum *de militari stipendio* Syntagma, ubi singula demonstrata inveniet, originem, augmenti tempora, & refutatos aliorum errores.

§. XVIII.

Ordinatis ita stipendiis ad expeditiones & prælia revertimur, ubi Dux admonetur, ne nimis & non necessariis periculis milites suos exponat, sed minimum potius, quantum fieri potest, sanguinis effundat. Equidem novi ad conservationem civitatum necessarium fuisse, ut summum imperium aliquam in vitam civium haberet potestatem, quorsum etiam referuntur multo

multo magis milites conscripti, utpote in quorum vitam laxior adhuc potestas competere videtur: Unde & porro consequitur, illum, qui ad militiam subeundam obligatur, utique teneri jussu Ducis talem tueri stationem, in quâ probabiliter videt vitam sibi amittendam, adeoque penes Ducem esse, eligere aptissimos, aut si plures sint idonei, quos visum fuerit, periculofam ejusmodi stationem occupare. *Dominus a Pufendorf. de J. N. & G. lib. 8. c. 2. §. 4.* Ubi tamen probe tenendum erit, non abutendum summo Imperanti ista potestate, licet vel maximè miles sit mercenarius, cum æque huic ac militi ex civibus lecto vita ac salus cara sit, licet non eodem ipsi fortunarum pretio constet. Inde cum statio periculosa militi committitur, observandum cum juris Gentium Doctoribus, ejusmodi jussorum non esse hanc intentionem, aut saltem non esse debere, ut directè vita militis perdatur, prout recte notât *citât. Dnus. Pufendorf.* Dico non esse debere. Nam aliquando hic à Ducibus peccari, documento est rex David, *2. Samuel. II, 15.* qui ideò etiam homicida audit, *d. l. c. 12. 9.* Nec ea infrequens ars invisos sibi hostium ferro conficiendos objicere, *v. Curt. 17. 2. Polybius lib. I. c. 9. Diodorus Sicul. lib. 14. c. 73. 19. 48. Justin. lib. 12. c. 5. n. 8.* & alii. Sint itaque Supremi belli Ducis jussa non iniqua, neque spectantia ad militum interitum, sed vel in acie ipsa ac prælio prudentiâ ab bonitate temperentur. Illud quidem certum est, cum arma armis pulfant, & mucrones in ora diriguntur, non adeò accuratè hæc observari posse, cum æquè belli Ducum ac militum vita sine discrimine hic impetatur: at tamen dependet omnino

â prudentia belli Ducis prospicere, quid futurum sit, antequam ad extrema ejusmodi deveniatur. Dispositio autem ipsius exercitus, tam commode hodie, ubi ars militaris ad maximum culmen adscendit, ab imperatore fieri potest, ut equidem merito dubitaverim, an militia Romanorum vel â Vegetio vel Lipsio graphice delineata tam bene unquam ordinata sit, aut ordinari potuerit. Interea tamen Vegetio pro istius temporis conditione debita laus deneganda non est, quando ordinaturum aciem tria antea prospicere monet, *solem, pulverem, ventum. de re milit. l. 3. c. 14.*

§. XIX.

Non contemnendum etiam erit boni Ducis praesidium, quando ante praelium & in ipsa pugna milites strenue exhortetur, bonumque illis exitum ac victoriam reportatam fere proponat. Multum proficit sagata ista eloquentia imperatoris, quando inclinare potissimum acies & felix nutare fortuna videtur. Ita enim miles contra pericula audentior erit Ducis hortatu erectus iterum, & ad spem quam abjecerat revocatus. Dicendi hanc artem in viro militari laudat *Onosander in Strategico suo, seu imperatoris institutione c. 1. §. 10.* Ita autem is hac de re interprete *Nicolao Rigaltio*, scribit: *Eligendum imperatorem censeo dicendi peritum. Hinc enim maxima praecipuaque in exercitum commoda derivari puto. Siquidem Imperatoris vehementi concione erecti excitatique in procinctu milites, ardua quaeque & formidolosa despiciunt, & propositam in laudem victoriamque acriter decertando conspirant. Nec ita auribus percepti tubarum clangores animos ad pugnam acuunt, aut iritant,*
ut hor-

ut hortatrix ad virtutem & gloriam oratio, intrepidas expeditæ aciei mentes ad opposita pericula erigit, stabilitque: immò & metu conterritos, peneque jacentes, sæpe constanti roborat allocutione. Neque nostris etiam moribus crediderim laudatissimum hunc ad milites dicendi morem in desuetudinem abiisse, decere autem Imperatorem atque receptum esse novi non prolixum sermonem atque longiori circuitu tædiosum, sed brevitate commendabilem. Unde unica vox fratrum & Commilitonum fortius movendi vim habet militantium animos, quam comtissima quædam multisque elegantis ac sententiarum ubertate luxurians Alexandri apud Curtium ad milites oratio. Imperatoris vox sola ac nutus plus efficit quam dictio excogitata; verbum illi sæpius pro oratione sit necesse est, quandoquidem status militum, imprimis in acie constitutorum, tædiosam orantis Imperatoris facundiam, aut otiosam loquacitatem non admittit. Unde quilibet facile intelligit, non censendum esse conciones illo Alexandri apud Curtium totidem verbis habitas esse, prout nobis ibi exhibentur. Nobilis interdum sententia, aut dictum unicum animos percellens illico à Ductoribus ejusmodi bellicis in fervore militiæ pronunciatum à scriptoribus antiquis postea deductum est latius, idque ideo, ut lectores majori cum voluptate præcorum factorum recordarentur. Non insolitæ sunt apud veteres conciones Ducum tam ante quam inter prælium, quæ allocutiones dicebantur prout testantur nummi antiqui ad nostra hodie temporafatorum clementia transmissi. Impressa enim iisdem leguntur hæc verba:

ALLOCVTIO AD COHORTES, ubi itidem Imperatores saga amicti concinoem habentes conspiciuntur. Maiculâ hac dicendi arte Blæsus turbatas seditione Pannonicas legiones mitigavit *Tacit. Annal. l. c. 19.* In Cæsaris vitâ narrat *Suetonius*, quodd Imperator hic milites missionem ac præmia importune flagitantes, & seditionem molituros, sola compellatione, quâ *Quirites* eos vocabat, ad officium revocaverit. Unde & Galli quondam, *Luciano teste*, Herculi viro perpetuo bellis innutrito acceptam tulerunt eloquentiam, eâque de causa leonis quidem pelle redimitum, & dextrâ clavam, arcum lævâ tenentem sinxerunt; verum & ex ore catenulas tenuissimas extremo linguæ apici annexas prodire dixerunt auro electroque puriores, quibus ingentem mortalium turbam summis suspensam auribus ad se alacrem neque reluctantem pertraheret; non aliud quicquam designare volentes, quam singulari dicendi facultate milites ab Hercule ad longinquas expeditiones & durissimos labores suscipiendos fuisse motos, eumque suadendi magis copiâ quam armis ac terrore feros plerosque domuisse & imperio subiecisse populos externos, prout censet *Job. Voetius* in doctissimo libro *de Jure Militari cap. 3. n. 37.*

§. XX.

Quemadmodum incumbit Ducibus bellicis exhortari in periculis commilitones: ita & ad idem illorum spectabit officium post pericula & exantlatos labores præmia & compensationes distribuere. Non parum autem conferet ad ulteriorem militis fortitudinem inflammandam, si & captivis ab hoste militibus aliquod pro

pro fide maneat solatium. Consistit illud in captivorum redemptione, ac lytro, & permutatione. Lytri finis intuitu captivorum est, ut calamitatibus suis ac ærumnis, quas in captivitate sustinent, subtrahantur. Pertinent huc verba *Ambrosii lib. 2. Offic. c. 2. Quis est tam durus, immitis, ferreus, cui displiceat, quod homo redimatur à morte, fœminæ ab impuritatibus barbarorum, quæ graviores morte sunt; adolescentulæ, vel pueruli, vel infantes ab idolorum contagiis, quibus mortis metu inquinabantur, v. Bœckleri Diss. de milit. captiv.* Equidem hæc lytri solutio maxime obtinet inter gentes Christianas invicem belligerantes, apud quas servitus merito abrogata est, quæ abrogatio & eousque extenditur, ut nostri ab infidelibus capti à Christianis pro servis minime habeantur, quandoquidem nos contra Saracenos e. gr. servitute non utimur, nisi retorsionis jure, atqui vero hoc nostratibus ibi detentis obesse non debet. *Illustris Dominus Stryk. in Us. Mod. Pand. lib. 1. t. 5. §. 4.* Adeoque æquissima sententia *Didaci Covarruvie. part. 2. Relect. ad cap. peccatum de R. I. in 6. §. XI. n. 6.* quando hac de re ita differit: *Quamobrem nisi aliud lege humana statutum in specie sit, opinor, erga Christianos captos à Turcis vel Saracenis non esse servandas leges Romanorum, quæ de captivis apud hostes loquuntur; nec esse necessarias fictiones legis Corneliæ & postliminii: Quamvis in his quæ possunt in favorem cedere captivorum, æquissimum sit, imo omni ex parte justum, easdem leges servari. Nec enim Reipubl. Christianæ convenit, præter ipsam captivitatis afflictionem, damnum aliud aut detrimentum Christianis apud Saracenos aut Turcas capti-*

captivis irrogari. add. Dn. Schilter in Prax. Jur. Rom. Exerc. 3. ad ff. th. 2. Ex quibus facile liquet, rigidam illam Romanorum servitutem inter Christianos hodie cessare, ut merito dubitaveris, an lytrum aut redemptionis pretium sublata servitute, requiratur? Quamvis autem inter belligerantes Christianos mitior sit captivorum conditio, tamen finis iste non omnino cessat. Quare cum *Grotio lib. 3. c. 21. §. 14.* rectè concludimus: Redemptionem captivorum multum favoris habere. Unde eandem alimentorum causæ æquiparant Jcti. *Baldus in L. Sancimus C. de SS. Eccles. E. verb. in Topic. Legal. c. 17. n. 3. Surdus de aliment. tit. 9. quest. 3. n. 2.* Piam esse dicit *Ant. de Padilla in Auth. res que C. de SS. Eccles. n. 100.*

§. XXI.

De origine lytri variæ variorum sententiæ sunt, ita ut nonnulli putarint: redemptionis pretium five morem redimendorum captivorum descendisse ex jure Gentium, atque abolita servitute in ejus locum successisse. Nos cum *Celeberrimo Domino Hertio accuratissima diligentia hoc argumentum peculiari dissertatione de Lytro excutiente, neutrum putamus. Posteriorius* ideo non admittimus, cum illis etiam temporibus, quibus servitus adhuc vigeat, populi aliquando captos sponte in libertatem restituerint, ac domum remiserint. Exempla collegerunt *H. Grotius L. 3. de J. B. §. P. c. 10. §. 9. & in annot. §. c. 10. §. 6. & Freinshemius Lib. 7. ad Curt. c. 9. §. 18. add. L. 5. C. de Captiv. & postlim.* Causas Politicas exhibet *Zevcotius in Observatis ad Flor. lib. 1. c. 18.* aliquando invicem permutarunt, aliquando

quando redimi pretio siverunt; quamvis tamen pro-
ut *Diff. cit.* probe monet Dominus Hertius, negan-
dum non sit, in frequentiore usum captorum redem-
tionem venisse, cum servitus desueta esset, & captos
citra causam mactari, nec humanitas, nec mansuetu-
do Christi lege præcepta, nec mutuæ utilitatis respec-
tus permitterent. Non prius concedimus, videlicet
lytron esse juris Gentium, nam gentium jure in victo-
ris voluntate ac arbitrio est, velit captivum dimittere,
an retinere, illum præsertim cujus fortitudo & prudentia
in bellis spectata & cognita est, ut bene observat
Dominus Feltman *Resp. milit. l. 9. n. 72. & seqq.* Et com-
plurimis omnium temporum exemplis confirmatur. De-
inde, id notante inter alia hic Domino Hertio, si mo-
dus solitus in æstimando capti pretio excedatur, vix
alium effectum habet, quam ut idem aliquando e-
xemplum metuendum sit, quod quis in alium statuerit.
Tandem autem propter nimiam crudelitatem & effusionem sanguinis innocentis suadente id lege Na-
turali, eo deventum à Gentibus est, ut lytri usus fen-
sim placeret. Id quod prælaudatus Dominus author
Diff. de lytro duobus exemplis ex Historiâ Belgicâ il-
lustrat, ex quibus unum hic *Richardo Malcomesio in*
not. ad Wesenbec. p. 21. id referente inserimus. Ita au-
tem verba se habent: In der erli habe kein quartier ges-
ten wessen / hernach als die Geuissen den Don Paciecco
des von Alba Blutsfreundt auffgekufft / hätte solches
Erinpe so viel gegolten / das die Rankion nach Grabs-
gebühr geschlossen und gehalten worden. Pluribus i-
dem retulit *Everhard. Reidanus l. 1. annal. Belgic. ad*
annum 1573. Dionysio Vossio interprete: *Non ille*
(Albanus) capere quenquam, non captivos redimi valuit.

est; sed laqueo universos, & exquisitis tormentorum doloribus enecare. Verum ut eandem Hispanorum fortunam vidit, cum nullum Fœderati redimi paterentur, sed sine discrimine nobiles, ignobiles (& in illis Pacecum sanguine ei junctum) tollerent in patibulum, aut præcipientes in fluctus darent; adeo ut *Vlissingæ* mille trecentos Hispanos idem tulerit patibulum, cum non paucioribus demersis, tantus non tantum furor esset, ut nec spatium sibi relinquerent, torques aureos pretiosamque vestem nobilibus detrahendi, diligentius servare jura belli, & tanquam cum hostibus agere cœpit. Quamvis nunquam *Hollandi* aut *Zelandi* ex quo vires nacti suas didicerunt, passi sint emi salutem navalibus præliis captorum. Vnde jurejurando se navium præfecti obstringere coacti mortem ante quam deditionem subituros, nec hostium licet dedentium se cuiquam parcituros, vid. pluribus ceber. *Dominus Hertius Diss. de Lytro Sect. 2. Thes. 12. Conf. Grotius lib. 2. Annal. p. 36. 37.*

§. XXII.

Ex hætenus dictis recte omnino colligitur: actionem lytri non esse injustam propter cultiorum gentium consensionem, quæ, ut Cicero ait, *jus naturæ putanda est*. Jus enim Naturæ omnia ista approbat, quæ tanquam media interserviunt avertendæ læsionis, & mali gravioris e.g. occisionis captivorum, quippe quæ externo gentium jure videbatur permessa. Porro ex his infertur, ita solutum, velut ex injusta causa aut indebite solutum, non posse repeti, ut rectè docet & in facto memorat *Alvarus Valascius Consult. 30. n. 4.* Quid autem dicendum, si quis aliquem à latrunculis & hostibus eripiat, & aliquid pro eo ab ipso accipiat? Plane hæc quoque donatio irrevocabilis erit, fecundum *Paulum in L. 34. §. 1. de donat.* Pretii quantitas determina-

minata non est. *Aequitas* interea suadet ne sit immoderatum; ubi quidem ultra trientem bonorum non porrigi vult *Alciatus ad L. 1. de A. vel A. poss.* Sed sententia ejus ratione omni desituitur. Plerumque ob incertum bellorum eventum pacta hac de re fiunt, quæ *Chartel* vocari bello tricennali Germanico cœperunt, si fides habenda *D. Philippi lib. 1. Ecl. ad I. 37.* Lege hujus generis conventiones apud *Hoyerum ad art. 80. jur. Mil. Brandenb. & Pufendorf. lib. 14. Suecic. §. 22. ad A. 1642. & lib. 15. §. 10. ad A. 1643. ut & cit. Dominum Hertium*, qui exemplum ejusmodi pacti inter *Sac. Cæs. Majest. & Regem Galliæ anno 1692. d. 2. Maji* initi sub finem prælaudatæ dissertationis adducit. Pactum autem tale super redemptione captivorum facere non possunt minores in bello potestates, nisi Princeps id concesserit, aut ratihabuerit *Feltman. Resp. Mil. IX. n. 60.* Nam in specie de belli causis & consequentibus transigere Ducum non est, *Grot. lib. 3. c. 22. n. 7. Alb. Gentil. II. 10. p. 228. Bodin. de Rep. III. 2.*

§. XXIII.

Sed ut scopo nostro inserviamus, hic oritur quaestio, an civitas vel militiæ Imperator captos milites ex publico redimere teneatur. Negant *Burger Cent. 1. Obs 34. cum Heigio*, idque exemplo illustrat *Conradi Kauffungi*, à *Friderico placido Electore* lytrum exigentis, dicit *Electo*: Extraneum illum & stipendiarium fuisse militem, non vasallum, proinde nec pretium redemptionis petere potuisse. *Cur enim inquit, qui vitam pretio addicunt capti-vitatis damna sibi postulent resarciri. V. Albin. Meischütz. Chronic. tit. 21. pag. 531.* Equidem hic distingui videmus inter lectum & mercenarium militem, neque id forte sine ratione, quando-

quidem cives aetiori vinculo civitati annexos esse, quam conscriptū ex mercenariis militem dudū est quod viri politici ac civiles observant. Interim tamen & hic Belli Ducem aut supremum Imperantem humanitatis memorem esse debere animadverto, & licet tanquam conductor casum fortuitum mercenarii sui non praestet de jure stricto, servet tamen de jure æquo & humaniori, & tanquam Christianus Christiano. Hodie moris est, captivos, si intra mensem à Ducibus suis non redimantur, nec unde lytrum persolvant, consequantur, jurejurando quo obstringebantur, tacite exsolutos censerī, ut capientis Ducis militiæ jure se addicere possint, observante id rerum militarium, prout D. Hertio audit, peritissimo *Burghero*, *Cent. 1. Obs. 31.* Eleemosynas in usum redemptionis colligi in quibusdam locis receptum est v. *Barthol. ad L. 2. C. de annon. civ. Vincent. de Franchis Dec. 190.* & alios. In captivorum redemptione Romani olim difficillimi fuerunt, quamvis milite lecto uterentur, prout videre est ex illustri illa consultatione de captivis Cannensibus apud *Livium lib. 22. c. 59.* & ex responso Senatus, Hannibali Romanos captivos, ut redimerentur, offerenti, dato apud *Eutropium l. 3. Hist. Eos cives non esse necessarios, qui cum armati essent, capi potuissent. Auro repensus scilicet acrior miles redibit? flagitio additis damnum, nec amissos colores lana refert medicata fuco, Regulus apud Horatium ait. Conf. L. 12 ff. de capt. Et postlim. rev. id quod Grotius lib. 3. c. 1. §. 24. nimiae imperii cupiditati forte non sine ratione adscribit. Equidem & notam hanc fuisse singularis animi magnitudinis crediderim, qua omnes actiones infra ipsorum fortitudinem positas & indignas viris militaribus fugere atque horrere videbantur. Pla-*

to au-

to autem *s. de Legibus* censuit, captivum non redimendum, imo etiam, si sine pretio reddatur, non recipiendum. *Is ipse præda est*, inquit, itaque eâ hostis utatur pro arbitrio. Quæ forte Platonis sententia huic adstruendæ hypothese non sufficiens erit, cum infortunio ut plurimum ejusmodi captivitates accidant, qui casus & viris egregiis & militiam probe callentibus sæpe contingere possunt, non imbellibus tantum hominibus & meticulosis. Interim negandum non est, vitio sapius verti Generalibus, si circumclusi licet ab hostibus, copiis tamen pares, gladio viam sibi parare ruendo per medias cohortes intermittant, nec ultima quævis potius quam captivitatem patiantur, quantumvis hæc fortitudo temeritati admodum proxima sit, imprimis si talia frustra tentare cupiant machinis undique bellicis & tormentis militaribus circumsepti.

§. XXIV.

Superest ut Ducum supremorum officiis propius excussis, paucis adhuc & de inferiorum officialium & gregariorum quibus utrisque militantium nomen imponimus, munere hoc loco agamus. Sicuti autem respectum hic esse mutuum supra monuimus, ita officia inferiorum, posteaquam quæ superioribus conveniant pensitavimus, ex illis facile poterunt colligi. Neque adeo hic expositurus sum, quænam ad militis personam requirantur, quinam esse tales per legem civilem possint, qui prohibeantur, quandoquidem & *LL. Romanæ* quæ *de re militari* & *Dig. & Cod.* latius agunt ut & interpretes ad dictos titulos prolixius ista exequentur, licet non diffitear, non multum utilitatis hodie jus Romanum asserre in decidendis controversiis ad statum militare spectantibus. Præterquam

nim quod jura Gentium hic omne punctum ferre videantur, illud etiam tenendum est, in imperio Romano-Germanico militiam, comparatione facta ad antiquam Rempubl. Romanorum, longe aliam induisse faciem quam ut ex LL. Romanis possit definiri, quippe quæ ad hodiernam militum conditionem vel parum vel plane non quadrant. Indolem & constituendi modum ex generalibus principiis omnes Gentes intelligunt, ut jus Romanum hac ex parte in subsidium vocandum non sit, & illud certissimum, quod ipsi imperantes dispositionibus illis Romanis non obligentur, nisi quatenus communi Gentium nitantur affectu.

§. XXV.

Officia itaque inferiorum militantium quod attinet, magna hodie Principum providentia conspicitur, ut eadem rite dirigant, curentque, ne militantium quisquam admittat suâ indignum statione. Equidem easdem virtutes, eundem vivendi modum hodie in milite requirunt supremi imperantes, qui exigitur ab hominibus in Republ. & statu civili degentibus, & confidenter ausim dicere, plus fere hodie accuratioris requiri a viro sagato quam in togavivente. Qui enim in militia munia sua non recte obit, qui intemperans, rixator, ludo vel similibus vitiiis deditus deprehenditur, nunquam aut rarissime ad pinguiora officia provehetur, licet alias in virtute militi propria non deficiat, & strenui militantis nomen sortiat. Unde magna circumspectione opus est, si quis in militia Principi suo placere cupiat, qui hodie & bonum militem & bonum simul virum in milite requirit. Videamus ergo hic paucissimis, quamnam militem decorent officia imprimis in expeditionibus bellicis constitutum, ubi propter continuo imminens capiti periculû propius vera virtutis & officii memor sit oportet, & lex militaris etiam hoc exigit.

§. XXVI.

Quare cum ad oppugnationes urbium & castrorum, cum ad campum ubi gloria palmas suas distribuit, devenit, primum militis & ultimum officium erit, belli duces & ad pietatem
& for-

& fortitudinem ducentes sequi, nihilque committere nisi quod viro honesto & bene de Republica merenti conveniat. Hic meditetur semper, in fuga scdam esse mortem in victoriâ autem gloriosam, & perpetuo strenuorum militantium exempla velut perfectissimas & absolutissimas imagines sibi proponat. Porro expeditionis tempore quando hostis in conspectu est, ita ut brevi congregiendum, cum puram Deo offerre animam teneatur, miles abstineat ab omnibus impuritatibus, incontinentia, rixis, ebrietate, aliisque intemperantiæ satellitibus vitiis. Brevi enim tempore evenire poterit ut in cruento hoc negotio constituti summum Numen animam sit repetiturum, cum vitæ amissio ab unius globuli ictu dependeat. Mortem ad ejusmodi vitæ conditionem redactus serio meditetur, & cum propositum sit aut vivere aut mori, ita preparatam animam suam habeat, ut perinde ipsi futurum sit, utrum in expeditione bellicâ, an in lecto domestico esset moriturus. Prælium itaque ingrediatur eo animo quo foret, cum Deus ipsum è vivis esset sublaturus. His adeo præsidis munitus, Numinis nempe reverentia, & mortis ac ultimæ & fatalis horæ consideratione, æque innocenter prælio ac templo interesse poterit, nullumque plane animæ periculum pertimescet.

§. XXVII.

Ultimo demum Principi suo & belli Duci fidus sit miles in prælio & expeditione constitutus, exemplo legionis Melitenfis seu fulminatrici, quæ licet Antonino Philosopho imperatori Ethnico sacramento obstricta esset, ita tamen obsequium suum fidemque probabat, ut precibus suis pro exercitu universo Antonini siti alias perituro, pluviam exoptatissimam à Deo & exoraret, & impetraret, prout Ecclesiastici scriptores plenius id perhibent. *jung.* doctissima dissert. *illustris Ulr. Obrechtii de Legionis fulminatrice.* Damnantur inde merito proditores, transfugæ, occulta commercia alentes, conspiratores in caput supremorum belli Ducum, quibus delictis suæ etiam pœnæ & positivo civili & Gentium jure constitutæ sunt, de quibus §. 15. & 16. *hujus Dissertationis* pluribus jam tum actum est, ut adeo eodem nos merito remittamus. Memorabile admodum *Valerius Maximus* militis captivi animo pla-

mo plane infracti & fidelis exhibet exemplum in C. Mevio centurione divi Augusti. Sine ullis, *inquit*, imaginibus nobilem animum, & constantia propositum secutus C. Mevius centurio divi Augusti, cum Antoniano bello saepenumero, excellentes pugnas edidisset, improvisis hostium insidiis circumventus, & ad Antonium Alexandriam perductus, interrogatusque, quidnam de eo statui deberet. *Fugulari me, ait, jube, quia nec salutis beneficio, neque mortis supplicio adduci possum, ut Caesaris miles esse desinam, & tuus esse incipiam* Val. Max. lib. IV. c. 8. Laudantur itaque milites, qui sacramenti praestiti haud immemores, licet ab hostibus circumventi sint, fidem tamen Principi suo debitam ubique probant, & arma in praelio non abiciunt meticulosi, nec aciem derelinquunt. Gravissimae enim hanc in rem posita sunt poenae *vid. tit. LXX. Juris. Br. Lüneb. Riteges. Recht artic. 34. & seqq.* aliaque leges militares. Hinc videmus generosos saepe milites malle vitam amittere, quam sinere, ut ipsis arma eripiantur, & exempla haud desunt strenuorum officialium, qui recentioribus etiam bellis, in ipsis signis aut vexillis militaribus miserimè caesi ac trucidati, haben sich in der Fahne lieber massacriren und in Stücken zerhauen lassen / als daß sie die Fahne oder Eckstandarte an den Feind übergeben hätten.

§. XXVIII.

Tantum quidem de praestanti hoc argumento dixisse sufficiat, cum non omnia quae afferri poterant, Academicae commentationis limites capere videantur. Adeoque nihil addimus nisi votum, quod pro justis armis omnibus & supremorum militantium salute serio nuncupamus. Det Deus immortalis, ut pia arma gerentes iusti quidem at debito Principibus suis officio in bellicis expeditionibus gloriose detungantur, & cum bellum geratur propter pacem, inspiret idem Deus Supremis terrarum Dominis concordiae & tranquillitatis studium, ut bonam militiam militantes bonam quoque conscientiam conferent.

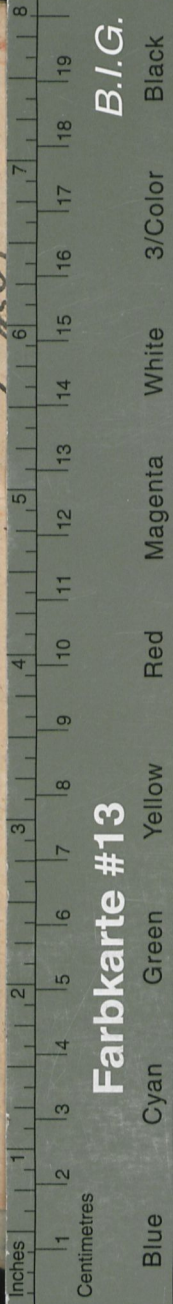

Selbstst. Diss., 1704-05

ULB Halle 3
005 356 741

B.I.G.

Farbkarte #13

Bra. 4. num. 19.

VILHELMII
RECHT

13

um Prof. Ordinarii

14

NTATIO

1705,4

ENTIVM

E

NTIUM

IN EXPE-

US BEL-

IS

und Bataillen.

TADII

Hammii, Acad. Typogr.
CCV.

